

ства права відображається рівність усіх громадян перед законом і як наслідок справедливе покарання за його порушення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Головатий С. П. Верховенство права (правовладдя): як його тлумачить Венеційська Комісія. *Право України*. 2011. С. 154-184.
3. Козюбра М. І. Верховенство права в Україні., Серпень 2010.
4. Конституційний суд України. URL: Режим доступу: <https://ccu.gov.ua/>
5. Андронов І. В.. Судове рішення як акт правосуддя в цивільному процесі. *Наукові праці НУ ОЮА*. 2015. С. 322-334.

Дмитрієва Валерія Сергіївна, Чибуква Олександра Володимирівна
студентки 4-го курсу факультету адвокатури та антикорупційної
діяльності Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри цивільного процесу
Притуляк В. М.

ПРОЦЕСУАЛЬНІ СТРОКИ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВВЕДЕННЯМ ВОЄННОГО СТАНУ

Цивільний процесуальний кодекс України не містить визначення поняття «процесуальні строки», однак у статті 120 ЦПК України «Види процесуальних строків» зазначається, що ними є строки, в межах яких вчиняються процесуальні дії, що встановлюються законом, або судом, якщо такі строки законом не визначені [1].

Відповідно до статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка згідно з частиною першою статті 9 Конституції України є частиною національного законодавства України [2], кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків [3].

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України 24 лютого 2022 року Указом Президента України № 64/2022 було прийнято рішення про введення воєнного стану в Україні [4], який на теперішній час було продовжено Указом Президента України від 12 серпня 2022 року № 573/2022 з 23 серпня 2022 року строком на 90 діб

[5], що не могло не відкласти відбиток на судовій системі, і, безпосередньо, процесі здійснення правосуддя.

Частиною 1 та 2 статті 26 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» встановлено : «Правосуддя на території, на якій введено воєнний стан, здійснюється лише судами. На цій території діють суди, створені відповідно до Конституції України. Скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства забороняється» [6].

На початку березня Рада суддів України прийняла низку важливих рішень, що регулюють порядок проведення судових процесів під час воєнного стану, зокрема Рекомендації щодо роботи судів в умовах воєнного стану, в яких закріплено положення про перебіг процесуальних строків.

Таким чином, специфіка роботи суду визначається виходячи з поточної ситуації в кожному регіоні.

Також громадян інформують про можливість розгляду справ у режимі відеоконференції. Якщо за об'єктивних обставин учасник процесу не може бути присутнім у судовому засіданні, суд може дозволити такій стороні взяти участь у відеоконференції з використанням інших технічних засобів, у тому числі власних.

Розгляд справ у разі можливості відкладається (крім випадків невідкладного судового провадження) та знімається з розгляду, оскільки велика кількість учасників судового провадження не завжди мають змогу подати заяву про відкладення розгляду справи або не можуть з'явитися до суду у зв'язку з небезпекою для життя. Зосередитись необхідно виключно на проведенні невідкладних судових проваджень.

Справи, які не є невідкладними, розглядаються лише за наявності письмової згоди усіх учасників судового процесу.

Судам також рекомендовано виважено підходити до питань, які пов'язані із поверненням різних видів процесуальних документів, залишення їх без руху. При цьому, за можливості, процесуальні строки продовжуються щонайменше до закінчення воєнного стану [7].

Таким чином, Рада суддів України фактично визнала воєнний стан об'єктивною та поважною причиною для поновлення процесуальних строків.

Необхідно зазначити, що Законом України № 2120-IX від 15.03.2022 було доповнено розділ «Прикінцеві та перехідні положення» Цивільного кодексу України, де зазначається, що у період дії в Україні воєнного, надзвичайного стану строк загальної та спеціаль-

ної позовної давності, передбачений нормами цивільного законодавства продовжується на строк дії такого стану [8].

Тобто, у конкретних випадках, за загальним правилом про позовну давність, така позовна давність продовжується на строк дії воєнного стану, і позивач, відповідно, може звернутися з таким позовом і після закінчення дії воєнного стану.

Отже, напряму законодавством не визначено, що воєнний стан є поважною причиною для поновлення процесуального строку. Проте, як правило, судипоновлюють такі строки, в тому числі посилаючись на відповідний рекомендаційний лист Ради суддів України.

Так, аналіз судової практики свідчить, що суди переважно поновлювали процесуальні строки, які закінчувалися після введення воєнного стану.

Наприклад, в своїй ухвалі від 18 квітня 2022 року по справі № 904/1721/20 Верховний Суд зазначив, що «запровадження воєнного стану на певній території є поважною причиною для поновлення процесуальних строків» [9]. Проте, на нашу думку, такою позицією Верховного Суду не слід зловживати і сприймати як дозвіл пропускати процесуальні строки до кінця воєнного стану.

При цьому аналіз судової практики також дає підстави стверджувати, що саме лише посилання на факт впровадження на території України воєнного стану не вважається безумовною підставою для поновлення процесуального строку у справі.

Так, Касаційний Цивільний Суд у складі Верховного Суду в своїй ухвалі від 21 липня 2022 року у справі № 127/2897/13-ц наголошує, що питання поновлення процесуального строку у випадку його пропуску з причин, пов'язаних із запровадженням воєнного стану в Україні, має вирішуватися в кожному конкретному випадку з урахуванням доводів, які наведені у заяві про поновлення процесуального строку. Сам по собі факт впровадження воєнного стану на території України не може бути підставою для поновлення процесуального строку. Такою підставою можуть бути обставини, що виникли внаслідок запровадження воєнного стану та унеможливили виконання учасником судового процесу процесуальних дій протягом установленого законом строку [10].

Отже, навіть в умовах воєнного стану суди мають продовжувати здійснювати правосуддя належним чином. Після 8 місяців від початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію

суверенної, незалежної держави – України, можна констатувати, що судова система витримала удар та відносно стабільно продовжує працювати (звичайно, з особливостями, пов'язаними з воєнною ситуацією в окремих регіонах).

Оскільки наша країна адаптується до нових реалій і ситуація з безпекою в багатьох регіонах залишається відносно нестабільною, суди все більше враховують обставини кожної конкретної ситуації, такі як, наприклад, місце перебування учасника справи або його представника, місцезнаходження та режим роботи суду, як конкретні обставини, які безпосередньо пов'язані з воєнним станом і які, в свою чергу, завадили вчинити процесуальну дію в межах строків, визначених законодавством.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний процесуальний кодекс від 18.03.2004 р., No 1618-IV (в редакції від 24.02.2018 р.). Відомості Верховної Ради України. 2004. No 40. С. 1530. Ст. 257-259.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: ратифіковано Законом України від 17 липня 1997 року No 475/97-ВР. Ст.6. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Ст. 9. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України N 2259-IX від 12.05.2015. Відомості Верховної Ради України. 2015 р. N° 28. Ст. 26.
5. Про введення воєнного стану в Україні: указ Президента України від 24 лютого 2022 р. N 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>
6. Про продовження строку дії воєнного стану в Україні: указ Президента України від 12 серпня 2022 р. N 573/2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>
7. Рекомендації Ради Суддів України від 02.03.2022 Рада Суддів України URL: <http://rsu.gov.ua/ua/news/usim-sudam-ukraini-rsu-opublikovala-rekomendacii-sodo-rooti-sudiv-v-umovah-voennogo-stanu>.
8. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 р. No 2120-IX- IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>
9. Ухвала Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду міста Києва від 18 квітня 2022 року. Справа N 904/1721/20. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/103984458?_ga=2.155054909.429624578.1660548990-2102391081.1583855090

10. Ухвала Верховного Суду у складі судді Другої судової палати Касаційного цивільного суду міста Києва від 21 липня 2022 року. Справа N 127/2897/13-ц. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/105372019>

Ігнатко Марина Юрійвна,
*студентка 3-го курсу факультету прокуратури та слідства
(кримінальна юстиція) Національного університету
«Одеська юридична академія»*

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного процесу
Гонгало Р. Ф.

КОРОТКИЙ ОГЛЯД ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В КРАЇНАХ СВІТУ

Історія цивільного процесу має плідну та багатогранну історію в світі. Римське право пройшло три етапи, останні два з яких мали тривалий вплив. Перший етап вимагав суворого дотримання дуже формальних правил прохання. Під час другого, класичного періоду, починаючи з 1 століття до н.е., розвинулась більш гнучка формулярна процедура. Позови поділялися на дві частини, перша була присвячена визначенню питань, друга – вирішенню справи. Позов починався з того, що сторони усно представляли свої претензії та захист судовій посадовій особі, яка називалася претором, чия основна функція полягала в тому, щоб вислухати твердження сторін, а потім сформулювати формулу або інструкцію, застосовну до питання, представленого сторонами. Претор не вирішував справи по суті.

Натомість, за згодою сторін, він обрав зі списку затверджених осіб приватну особу (*judex*), обов'язком якої було заслухати свідків, дослідити докази та винести рішення відповідно до застосовного права, що міститься у формулі. Процедура сприяла зростанню та зміні законодавства: адаптуючи існуючі формули або змінюючи їх, претори фактично мали змогу змінювати основні норми права [3, с. 363].

Цей двоетапний процес дозволив експертно розробити право, гарантуючи, що сторони самі оберуть особу, яка винесе остаточне рішення в їхній справі, яке не підлягає оскарженню. Цивільний процес у класичному Стародавньому Римі, таким чином, виразно поєднував професійну та світську участь, державну владу та добровільний вибір арбітрів сторонами.